

Силабус курсу
Релігійний стиль у сучасній лінгвістичній парадигмі

Ступінь вищої освіти – доктор філософії (PhD)
Галузь знань: 03 Гуманітарні науки
Спеціальність: 035 Філологія
Освітньо-наукова програма «Філологія»
Рік підготовки – 1, семестр – 1
Компонент освітньої програми: вибіркова дисципліна
Кількість кредитів – 3
Дні занять: за розкладом, ауд. 62
Консультації: за розкладом, ауд. 62
Мова викладання: українська

Керівник курсу

кандидат філологічних наук, доцент Петришина Ольга Ігорівна

Контактна інформація: petryshyna.te@gmail.com
(0352) 43 58 65 – деканат факультету філології і журналістики

Опис дисципліни

Із відродженням української державності розширилися функціонально-стильові можливості української мови: вона здобула статус культової, богослужбової. Постає наукова необхідність, по-перше, поповнення мовознавчої парадигми дослідженнями релігійного стилю, зокрема його жанрово-стильової диференціації, по-друге, різноаспектного вивчення релігійно маркованої лексики, особливостей її функціонування в різних підстилях, жанрах релігійного стилю, виражального потенціалу в текстах інших функціональних різновидів; врешті визріла потреба вивчення функціонально-семантичного статусу тропів та фігур у текстах сакрального змісту. З огляду на це осмислення специфіки спілкування і текстотворення в релігійній сфері є важливим складником лінгвістичної компетентності філологів. З цього погляду викладання навчальної дисципліни «Релігійний стиль у сучасній лінгвістичній парадигмі» є цілком доречним і обґрунтованим.

Мета курсу – забезпечити засвоєння теоретичних знань про релігійний різновид сучасної української мови і вироблення стійких практичних навичок різнорівневого аналізу давніх і сучасних текстів сакрального змісту.

Завдання:

- удосконалити здатність до пошуку, систематизації та критичного аналізу інформації з різних джерел, зокрема лексикографічних праць;
- поглибити знання у галузі філології, зокрема засвоєння основних концепцій стилістики, дискурсології, розуміння теоретичних і практичних проблем, історії розвитку та сучасного стану наукових філологічних знань, оволодіння термінологією з досліджуваного наукового напрямку;
- удосконалити навички розв'язувати широке коло проблем і завдань у галузі філології на основі розуміння їх природи, чинників впливу, тенденцій розвитку із використанням теоретичних та експериментальних методів;
- виробити здатність до реалізації завдань міждисциплінарних філологічних досліджень; до лінгвокреативної діяльності в науково-інноваційній сфері.

Предмет навчальної дисципліни – виражальний потенціал різнорівневих мовних одиниць в усних і писемних текстах релігійного стилю.

Навчальний контент

Години			Теми	Результати навчання	Завдання
лекції	прак-тичні	самос-тійна робота			
2	4	12	Тема 1. Теоретичні засади дослідження релігійного різновиду сучасної літературної мови.	Знати конститутивні ознаки релігійного стилю української літературної мови, історію становлення та специфіку лінгвістичної інтерпретації в діяхронії. Розуміти особливості функціонування української мови в релігійній сфері, знати основні студії вітчизняного та зарубіжного мовознавства з проблем унормування термінологічного апарату релігійного стилю, варіативності терміназви на позначення різновиду мови, яким послуговуються мовці у сфері релігії (релігійний, конфесійний, сакральний тощо). Осмислювати проблеми нормування і кодифікації релігійної лексики та фразеології. Характеризувати синхронні зрізи у мові найдавніших мовних пам'яток сакрального змісту та сучасних релігійних текстах.	Питання для обговорення, тести, презентації, кейси.
2	4	12	Тема 2. Актуальність жанрової диференціації сакральних текстів	Уміти здійснювати огляд, критичний аналіз, оцінку й узагальнення різних наукових поглядів у галузі дослідження релігійного стилю, формулювати й обґрунтовувати власну наукову концепцію. Диференціювати підстили, жанри релігійного стилю, чинники їхнього розвитку. Трактувати терміни стиль, підстиль, жанр, жанрові ознаки. Характеризувати роль Біблії у становленні української літературної мови, її вплив на збагачення	Питання для обговорення, тести, презентації, кейси, вправи.

				української лексики, фразеології, образної системи тощо. Знати історію перекладів Біблії українською мовою (Святе Письмо часів Київській Русі, переклади біблійних текстів у IX-XIX ст., перші переклади Біблії українською літературною мовою), здійснювати порівняльний аналіз повних українських перекладів Біблії у XX ст. (Пантелеймона Куліша, Івана Пулюя та Івана Нечуя-Левицького; Івана Огієнка; Івана Хоменка; Рафаїла Турконяка). Характеризувати сучасні дослідження процесів змішування жанрів (наприклад, проникнення підстилю / жанру молитви у художню літературу), творення сучасних текстів сакрального змісту.	
2	4	12	Тема 3. Лексико-семантичні особливості релігійних текстів сучасної української літературної мови	Осмислювати особливості релігійної лексики як стильової домінанти. Виявляти системні відношення у межах релігійної лексики (лексико-семантичні групи, синонімію, антонімію, паронімію та ін.). Аналізувати лексико-семантичну структуру релігійних лексем (однозначні / багатозначні, пряме / переносне значення), їхню етимологію, генетичну класифікацію (питома українська лексика, церковнослов'янізми, грецизми, латинізми тощо), словотвірні та морфологічні особливості релігійної лексики. Характеризувати систему української релігійної термінології, становлення української сакральної (християнської) термінології. Осмислювати основні проблеми терміновживання і	Питання для обговорення, тести, презентації, кейси, вправи, лінгвістичні есе.

				термінотворення в сучасному релігійному стилі, роль церковнослов'янізмів в українській релігійній термінології; варіантність у структурі богословської лексики, проблеми правопису релігійних назв. Характеризувати відображення релігійної лексики в лексикографічних працях. Диференціювати образну трансформацію семантики слів як основу творення художніх тропів та стилістичних фігур у релігійному стилі.	
2	4	12	Тема 4. Типологія релігійної символіки	Обирати адекватну предметові філологічного дослідження методологію, запроваджувати сучасні методи наукових досліджень для розв'язання широкого кола проблем і завдань у галузі філології. Виявляти і характеризувати семантичні зміни у словах, розширення семантичної структури слова, звуження семантичної структури слова, процеси утворення слів-символів. Диференціювати філософське розуміння символу, теологічні погляди та лінгвістичну інтерпретацію символів. Знати ознаки та класифікацію символів. Осмислювати своєрідність українських релігійних символів у контексті системи національної символіки. Характеризувати семантику основних релігійних символів, взаємозв'язок язичницького та християнського в українській релігійній символіці.	Питання для обговорення, тести, презентації, кейси, вправи.
2	4	12	Тема 5. Релігійні фразеологізми як образні деривати сучасної української літературної мови	Усвідомлювати функціонально-семантичні особливості й трансформацію біблійних фразеологізмів у сакральних текстах та текстах інших	Питання для обговорення, тести, презентації, кейси, вправи.

				<p>стилів. Характеризувати стійкі сполуки зі Старого і Нового Заповітів, зміни соціальних конотацій, особливості переорієнтації стійких номінацій, процеси актуалізації та пасивізації фразеологічних засобів. Осмислювати відображення християнського світогляду в народній фразеології. Аналізувати фразеологізми з релігійним компонентом (Бог, душа та ін.) в усних і писемних текстах сучасної української мови. Здійснювати роботу із фразеологічними словниками, спостерігати за змінами стилістичного статусу фразеологічних одиниць.</p>	
10	20	60	Всього		

Формування програмних компетентностей

Індекс в матриці ОП	Програмні компетентності
ЗК 2	Здатність до пошуку, систематизації та критичного аналізу інформації з різних джерел.
ФК 1	Здобуття глибинних знань у галузі філології, зокрема засвоєння основних концепцій, розуміння теоретичних і практичних проблем, історії розвитку та сучасного стану наукових філологічних знань, оволодіння термінологією з досліджуваного наукового напрямку.
ФК 2	Здатність збирати дані для філологічного дослідження, систематизувати та інтерпретувати їх.
ФК 4	Здатність розв'язувати широке коло проблем і завдань у галузі філології на основі розуміння їх природи, чинників впливу, тенденцій розвитку із використанням теоретичних та експериментальних методів.
ФК 5	Здатність до реалізації завдань міждисциплінарних філологічних досліджень.
ФК 7	Здатність до лінгвокреативної діяльності в науково-інноваційній сфері.
	Програмні результати навчання
ПРН 1	На основі системного наукового світогляду аналізувати складні явища суспільного життя, пов'язувати загальнофілософські проблеми з вирішенням завдань, що виникають у професійній та науково-інноваційній діяльності, застосовувати емпіричні й теоретичні методи пізнання.
ПРН 3	Уміти проводити огляд, критичний аналіз, оцінку й узагальнення різних наукових поглядів у галузі дослідження, формулювати й обґрунтовувати власну наукову концепцію.
ПРН 8	Використовувати інформаційно-комунікаційні технології у професійній науково-інноваційній діяльності.

ПРН 9	Ефективно спілкуватися і взаємодіяти в науковому просторі, зокрема й міжнародному, для розв'язання різноманітних фахових вузькоспеціальних і загальних завдань у галузі філології та міждисциплінарних досліджень.
-------	--

Літературні джерела

1. Бабич Н. Богословський стиль української мови у контексті стилістичної науки: зб. науково-дидактичних праць. Чернівці, 2009. 312 с.
2. Бабич Н. Українська мова в релігійному (конфесійному) стилі (історія, сучасний стан, перспектива). Gatunki mowy i ich ewolucja. Prace naukowe Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach. Tom I. Mowy piękno wielorakie / pod redakcją Ostaszewskiej D. Katowice: Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego, 2000. С. 246-256.
3. Біблія і культура: збірник наукових статей / Чернівецький державний університет ім. Юрія Федьковича, Інститут літератури ім. Т. Г. Шевченка НАН України; ред А. Нямцу. Чернівці: Рута, 2000. Вип. I. 231 с.
4. Вільчинська Т. П. Концептуалізація сакрального в українській поетичній мові XVII-XVIII ст.: монографія. Тернопіль: Джура, 2008. 424 с.
5. Горбач О. Мовостиль новітніх перекладів св. Письма на українську мову 19-20 вв. (1988). *Наукові Записки Українського Вільного Університету*, ч. 13, Філософічний Факультет: збірник Мовознавчої Комісії Наукового Конгресу в 1000-ліття Хрищення Руси – України. Мюнхен, 1988. С. 29-98.
6. Дзюбишина-Мельник Н. Ще один стиль української літературної мови. *Культура слова*. Вип. 45. Київ, 1994. С. 14-20.
7. Єрмоленко С. Я. Нариси з української словесності: стилістика та культура мови. Київ: Довіра, 1999. 431 с.
8. Жайворонок В. В. Знаки української етнокультури: словник-довідник. Київ: Довіра, 2006. 703 с.
9. Жанри і стилі в історії української літературної мови / В. В. Німчук, В. М. Русанівський, І. П. Чепіга та ін.; АН УРСР, Інститут мовознавства ім. О. О. Потебні. – Київ: Наукова думка, 1989. 284 с.
10. Іларіон (Огієнко І.). Біблійні студії: [богословсько-історичні нариси з духової культури України]. Вінніпег: Наша культура, 1963. Т. 1. 345 с.
11. Іларіон (Огієнко І.). Українська мова в церкві. Холм: Свята Данилова Гора (Українська друкарня), 1943. 48 с.
12. Ковтун А. А. Модифікація семантики слова в українському художньому мовленні (на матеріалі релігійно-християнської лексики): навчально-методичний посібник. Чернівці: Видавництво Чернівецького національного університету, 2009. 100 с.
13. Осінчук Ю. В. Історія української богослужбово-обрядової лексики: монографія / відп. ред. В.В. Німчук. Київ: Видавничий дім Дмитра Бураго, 2009. 176 с.
14. Петришина О. І. Проповідницька спадщина Йосифа Сліпого: лінгвістичний аспект: монографія. Тернопіль: Підручники і посібники, 2014. 224 с.
15. Пуряєва Н. В. Словник церковно-обрядової термінології. Львів: Вид. відділ «Свічадо» Монастиря Монахів Студитського Уставу, 2001. 160 с.
16. Скаб М. В. Закономірності концептуалізації та мовної категоризації сакральної сфери: монографія. Чернівці : Рута, 2008. 560 с.
17. Bajerowa I. Kilka problemów stylistyczno-leksykalnych współczesnego polskiego języka religijnego. *O języku religijnym. Zagadnienia wybrane* / red. M. Karpluk, J. Sambor. Lublin, 1998. S. 21-39.
18. Koziara S. Frazologia biblijna w języku polskim. Kraków: Wydawnictwo Naukowe AP, 2001. 343 s.

Політика оцінювання

- Політика щодо дедлайнів та перескладання. Роботи, які здано з порушенням термінів без поважних причин, буде оцінено на нижчу оцінку (75% від можливої максимальної кількості балів за вид діяльності). Перескладання модуля відбувається за наявності поважних причин.

- *Політика щодо академічної доброчесності.* Письмові роботи викладач перевіряє на наявність плагіату і допускає до захисту із коректними текстовими запозиченнями не більше 20%. Списування під час модульних робіт та екзаменів заборонено (у т. ч. із використанням мобільних девайсів). Мобільні пристрої дозволено використовувати лише під час онлайн-тестування (наприклад, у програмі MOODLE).
- *Політика щодо відвідування.* Відвідування занять є обов'язковим компонентом освітнього процесу. За об'єктивних причин (наприклад, хвороба, міжнародне стажування, участь в представленні соціального проєкту) навчання може відбуватися в онлайн-формі за погодженням із керівником курсу.

Остаточна оцінка за курс розраховується таким чином:

Види оцінювання	% від остаточної оцінки
Тема 1. Теоретичні засади дослідження релігійного різновиду сучасної літературної мови.	15
Тема 2. Актуальність жанрової диференціації сакральних текстів	15
Тема 3. Лексико-семантичні особливості релігійних текстів сучасної української літературної мови	15
Тема 4. Типологія релігійної символіки	15
Тема 5. Релігійні фразеологізми як образні деривати сучасної української літературної мови	10
ІНДЗ Мовностильовий аналіз релігійних текстів різних підстилів, виявлення оригінальних і загальностильових мовних засобів. Порівняльний мовностильовий аналіз різних перекладів Біблії (на прикладі одного уривка). Бібліографічний опис сучасних українських та закордонних лінгвістичних праць із проблем становлення та розвитку релігійного стилю. Аналіз лексико-семантичних та функціонально-стилістичних особливостей релігійної лексики в релігійних текстах та текстах інших стилів. Робота зі словниками (тлумачними, релігієзнавчими, теологічними та ін.).	20
Модульний контроль (теми 1-5)	10

Шкала оцінювання студентів:

ECTS	Бали	Зміст
A	90-100	зараховано
B	85-89	зараховано
C	75-84	зараховано
D	65-74	зараховано
E	60-64	зараховано
FX	35-59	не зараховано з можливістю повторного складання

До силябусу додано такі матеріали:

- 1) навчально-методичний комплекс (лекційний матеріал, завдання для практичних занять, сформульована тематика ІНДЗ, завдання для модульного контролю);
- 2) електронний навчально-методичний комплекс у системі MOODLE.